

Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission

Scrúdú na hArdteistiméireachta 2020

Eacnamaíocht Bhaile – Eolaíoch agus
Sóisialta

Roinn A agus Freagarleabhar

Ardleibhéal

2 uair 30 nóiméad

280 nó 320 marc

Scrúduimhir

----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------

Lá agus Mí do Bhreithe

----------------------	----------------------	----------------------	----------------------

Mar shampla, cuirtear
3 Feabhra isteach mar 0302

Stampa an Ionaid

--

Treoracha

Scríobh do Scrúduimhir maille le Lá agus Mí do Bhreithe sna boscaí ar an gclúdach tosaigh.

Scríobh do chuid freagraí le haghaidh gach cuid den scrúdú isteach sa fhreagarleabhar seo. Déanfar an freagarleabhar seo a scanadh agus is ar scáileán a chuirfear do chuid oibre i láthair an scrúdaitheora. Mar sin is féidir nach bhfeicfidh an scrúdaitheoir aon rud a scríobhfaidh tú taobh amuigh de bhoscaí na bhfreagraí.

Scríobh do chuid freagraí le peann i ndúch gorm nó dubh. Ní ceadmhach duit peann luaidhe a úsáid ach amháin le haghaidh sceitsí, graf agus léaráidí.

Tá trí roinn sa scrúdú seo. Cuirtear na ceisteanna le haghaidh **Roinn B agus Roinn C** ar fáil i gceistpháipéar ar leith, ach ní mór duit do chuid freagraí a scríobh sa fhreagarleabhar seo.

Roinn A 60 marc
Freagair **deich** gceist sa roinn seo.
Tá 6 mharc ag gabháil le gach ceist.

Roinn B 180 marc
Freagair **Ceist 1** agus **dhá** cheist ar bith eile.
Tá 80 marc ag gabháil le Ceist 1.
Tá 50 marc an ceann ag gabháil le Ceisteanna 2, 3, 4, agus 5.

Roinn C 40 nó 80 marc
Freagair ceist **amháin** ar ábhar roghnach, ar a n-áirítear **cuid (a)** den cheist sin mar aon le **cuid (b) nó cuid (c)**.

Má chuir tú isteach obair chúrsa i dTeicstílí, Faisean agus Dearadh le haghaidh an scrúdaithe, is í Ceist 2 amháin as an roinn seo a cheadaítear duit tabhairt fúithi.

Tá 80 marc an ceann ag gabháil leis na hábhair roghnacha 1 agus 3.
Tá 40 marc ag gabháil le hábhar roghnach 2.

Freagair **deich** gceist ar bith as an roinn seo.
Tá 6 mharc ag gabháil le gach ceist.
Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh.

1. Comhlánaigh an tábla seo a leanas maidir le carbaihiodráití.

	An Fhoirmle Cheimiceach	Sampla
Monaisiúicrídí		
Déshiúicrídí		
Polaisiúicrídí		

2. Tabhair breac-chuntas ar an tslí a bhfuil eolas níos mó anois ag tomhaltóirí maidir le cúrsaí cothaithe agus sláinte sna roghanna bia a dhéanann siad.

(i)
(ii)

3. Luaigh **dhá** fheidhm atá ag aigéid shailleacha óimige 3 sa réim bia.

(i)
(ii)

4. D'fhéadfadh na riochtaí sláinte seo thíos a bheith ann mar thoradh ar easnamh vitimíní sa réim bia.
Sainaithin vitimín **amháin** i ngach cás.

Riocht Sláinte	Vitimín
Droch-fhuiltéachtadh	
Fabhtanna néarfheadáin	
Daille oíche	

5. Luaigh **dhá** fheidhm atá ag an mBord Bia.

(i)
(ii)

6. Maidir le feoil, mínigh gach ceann de na téarmaí seo a leanas:

(i) Úscaigh
(ii) Maranáidiú

7. Tabhair breac-chuntas ar an bpróiseas atá i gceist le bainne a homaiginiú.

8. Déan milseoirí saorga a aicmiú agus tabhair sampla **amháin** i ngach aicme/cineál.

Aicme/Cineál	Sampla

9. Cén t-eolas a chuireann gach ceann de na siombailí seo a leanas in iúl don tomhaltóir?

(www.repak.ie)

(www.clearpak.com)

- 10.** Maidir le glantaigh fabraice, mínigh an cuspóir a bhaineann le gach ceann díobh seo a leanas:

(i) Einsímí
(ii) Gníomhaithe dromchlacha

- 11.** Déan idirdhealú idir na rátaí úis morgáiste a thugtar thíos.

(i) Ráta seasta
(ii) Ráta athraitheach

- 12.** Déan cur síos ar conas a imríonn gach ceann díobh seo a leanas tionchar ar thomhaltóirí nuair a bhíonn siad ag siopadóireacht.

(i) Suíomh táirgí
(ii) Scéimeanna dílseachta

Freagarleabhar le haghaidh Roinn B agus Roinn C

Treoracha

Cuirtear na ceisteanna do **Roinn B** agus **Roinn C** ar fáil i gceistpháipéar ar leith.

Cuir tús le gach ceist ar leathanach nua. Scríobh uimhir na ceiste sa bhosca ar bharr gach leathanaigh.

Úsáid an colún ar thaobh na láimhe clé chun gach cuid a lipéadú, mar a thaispeántar.

Part Cuid	Question Ceist	0	4	Start each question on a new page Cuir tús le gach ceist ar leathanach nua
(a)				
(b)(i)				
(b)(ii)				

Ní gá duit gach leathanach sa fhreagarleabhar seo a úsáid. Ach má úsáideann tú an spás ar fad sa fhreagarleabhar seo, is féidir páipéar breise a iarraidh ar an bhfeitheoir.

Scríobh do chuid freagraí le peann i ndúch gorm nó dubh. Ní ceadmhach duit peann luaidhe a úsáid ach amháin le haghaidh sceitsí, graf agus léaráidí.

--	--

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

Ná scríobh ar an leathanach seo

Fógra cóipchirt

D'fhéadfadh sé go bhfuil téacsanna nó íomhánna sa scrúdpháipéar seo nach é Coimisiún na Scrúduithe Stáit úinéir an chóipchirt ina leith, agus d'fhéadfadh sé gur athchóiríodh iad, chun críche measúnaithe, gan cead na n-údar a fháil roimh ré. Ullmhaíodh an scrúdpháipéar seo de réir *Alt 53(5) den Acht um Chóipcheart agus Cearta Gaolmhara, (2000)*. Ní údaraítear aon úsáid dá éis chun aon chríoch ach amháin chun na críche dá bhfuil sé beartaithe. Ní ghlacann an Coimisiún aon dliteanas as sárú ar bith ar chearta tríú páirtí a eascraíonn as dáileadh nó úsáid neamhúdaraíthe an scrúdpháipéir seo.

Scrúdú na hArdteistiméireachta – Ardleibhéal

Eacnamaíocht Bhaile – Eolaíoch agus Sóisialta
Roinn A agus Freagarleabhar

2 uair 30 nóiméad

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA 2020

Eacnamaíocht Bhaile – Eolaíoch agus Sóisialta

ARDLEIBHÉAL

Roinn B agus Roinn C

2 uair 30 nóiméad

Roinn B

180 marc

Freagair **Ceist 1** agus **dhá** cheist ar bith eile.

Tá 80 marc ag gabháil le Ceist 1.

Tá 50 marc an ceann ag gabháil le Ceistanna 2, 3, 4, agus 5.

Roinn C

40 nó 80 marc

Freagair ceist **amháin** ar ábhar roghnach, ar a n-áirítear **cuid (a)** den cheist sin mar aon **le cuid (b) nó cuid (c)**.

Má chuir tú isteach obair chúrsa i d*Teicstílí, Faisean agus Dearadh* le haghaidh an scrúdaithe, is í Ceist 2 amháin as an roinn seo a cheadaítear duit tabhairt fúithi.

Tá 80 marc an ceann ag gabháil leis na hábhair roghnacha 1 agus 3.

Tá 40 marc ag gabháil le hábhar roghnach 2.

Ná tabhair ar ais an ceistpháipéar seo

Freagair **Ceist 1** agus **dhá cheist** ar bith eile as an roinn seo.

Tá 80 marc ag gabháil le Ceist 1. Tá 50 marc an ceann ag gabháil le Ceisteanna 2, 3, 4, agus 5.

Scríobh do chuid freagraí sa fhreagarleabhar ina bhfuil **Roinn A**.

Ceist 1

Deimhníonn suirbhéanna ar thomhaltóirí go bhfuil ceangal idir sciartha móra bia agus an ró-itheachán ag daoine fásta agus leanaí araon. Sa tábla seo a leanas, a tógadh as staidéar a rinne *safefood*, tugtar na tuairimí a nocht rannpháirtithe ar chásanna nuair is deacair sciartha bia a bhainistiú.

Cásanna/Suíomhanna	Deacair uaireanta (%)	Deacair i gcónaí (%)	Gan a bheith deacair riamh (%)
Ag ithe sa bhaile	45	7.5	47.5
Ag ithe lasmuigh den bhaile	57.5	10	32.5
Ag ithe san ionad oibre	20	0	80
Ag ithe le cairde	62.5	2.5	35
Suíomhanna lena mbaineann strus	35	10	55
Easpa ama	40	2.5	57.5
Ócáidí speisialta	40	37.5	22.5
Ag ithe go déanach/tar éis a bheith amuigh san oíche	35	7.5	57.5
Ag ithe agus tú ag breathnú ar an teilifís	50	2.5	47.5
Ag ullmhú béile	20	5	75

(www.safefood.eu/media/safefoodlibrary)

- (a) Agus tú ag tagairt do **chúig** cinn de na cásanna/suíomhanna thuas, mol cúiseanna a mbeadh/nach mbeadh deacrachtaí ag rannpháirtithe sciartha bia a bhainistiú. (20 marc)
- (b) Tabhair mionchuntas ar phróitéin agus déan tagairt dóibh seo a leanas:
- conas a chruthaítear nasc peiptídeach
 - aimíonaigéid riachtanacha agus neamhriachtanacha
 - luach breise/ról comhlántach. (24 marc)
- (c) Bíonn a lán feidhmeanna ag próitéiní i dtáirgeadh bia. Mínigh na nithe seo a leanas maidir le próitéin agus déan tagairt don fheidhm chócaireachta atá ag gach ceann díobh:
- foirmiú glóthaí
 - foirmiú cúir. (16 mharc)
- (d) Déan sraith straitéisí a cheapadh le sciartha bia a rialú le linn duit an tsiopadóireacht bia a dhéanamh, le linn a bheith ag ithe sa bhaile nó le linn a bheith ag ithe i mbialann. (20 marc)

Ceist 2

Faigheann an cholainn méid suntasach fuinnimh ó tháirgí gránaigh cosúil le harán, pasta agus rís.

- (a) Pléigh an tábhacht chothaitheach a bhaineann le gránaigh sa réim bia. (20 marc)
- (b) Tabhair breac-chuntas ar na céimeanna a bhaineann le próiseáil táirge gránaigh de do rogha féin.
Déan tagairt i do fhreagra do tháirgeadh, do phacáistiú agus do lipéadú. (18 marc)
- (c) Mínigh na buntáistí a bhaineann le leibhéal ard snáithín sa réim bia. (12 mharc)

Ceist 3

Cabhraíonn stóráil agus cleachtais ullmhúcháin shábháilte bia le cur amú bia agus tinnis bhia-iompartha a sheachaint.

- (a) Pléigh na modhanna dea-chleachtais atá ann lena chinntiú go ndéantar bia a ullmhú agus a stóráil go sábháilte sa bhaile. (12 mharc)
- (b) Déan cur síos ar **dhá** mhodh chun bia a leasú sa bhaile.
I ngach cás, déan tagairt dóibh seo a leanas:
- conas a chuirtear an modh leasaithe i gcrích
 - an bunphrionsabal
 - an baol a bhaineann le milleadh bia. (26 marc)
- (c) Tabhair breac-chuntas ar an gcosaint a thugann an reachtaíocht bia reatha don tomhaltóir.
Déan tagairt do Rialachán/Acht **amháin** i do fhreagra. (12 mharc)

Ceist 4

Is gnéithe bunúsacha iad dearadh agus stíl i bhfearais chistine nua-aimseartha.

- (a) Ainmnigh fearas tí **amháin** ina bhfuil mótar agus atá oiriúnach le húsáid sa chistin agus déan cur síos air.

Déan tagairt dóibh seo a leanas:

- critéir roghnúcháin
- eolas do thomhaltóirí a aimsiú
- prionsabal oibre
- treoirlínte úsáide.

(26 marc)

- (b) Tabhair breac-chuntas ar conas is féidir le tomhaltóirí an timpeallacht a chosaint agus fearais leictreacha á roghnú, á n-úsáid agus á ndiúscairt acu. (12 mharc)

- (c) Mínigh conas a thugann an tAcht um Dhíol Earraí agus Soláthar Seirbhísí, 1980 tacaíocht don tomhaltóir i gcás go mbíonn táirge lochtach. (12 mharc)

Ceist 5

Teaghlach is ea beirt daoine nó níos mó a bhfuil na spriocanna agus luachanna céanna acu, a thugann gealltanais fhadtéarma dá chéile agus a chónaíonn de ghnáth san áit chónaithe céanna.

- (a) Tabhair cuntas ar fhorbairt stairiúil an teaghlaigh in Éirinn ó lár an fhichiú haois go dtí an lá atá inniu ann. (20 marc)

- (b) Tabhair breac-chuntas ar na ról agus na freagrachtaí a bhíonn ag baill den teaghlach agus mínigh conas a thagann forbairt ar na ról sin le linn shaolré an teaghlaigh. (18 marc)

- (c) Pléigh an tábhacht a bhaineann le cumarsáid mhaith laistigh den teaghlach. (12 mharc)

Freagair **ceist roghnach amháin** as an roinn seo.

Má chuir tú isteach obair chúrsa i d*Teicstílí, Faisean agus Dearadh* le haghaidh an scrúdaithe, is í Ceist 2 amháin as an roinn seo a cheadaítear duit tabhairt fúithi.

Scríobh do chuid freagraí sa fhreagarleabhar ina bhfuil **Roinn A**.

Ábhar Roghnach 1 – Dearadh agus Bainistíocht Tí – 80 marc

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo **1(a) agus 1(b) nó 1(c)** a fhreagairt.

1.(a) Tá an tsolúbthacht spáis ríthábhachtach do thithe an lae inniu le go n-oibreoidh siad go rathúil.

- (i) Déan measúnú ar oiriúnacht spásanna cónaithe a úsáideann plean oscailte ó thaobh dearadh tí. (16 mharc)
- (ii) Pléigh na tosca is cóir a chur san áireamh nuair a bhíonn an dearadh intí i dteach á phleanáil. (16 mharc)
- (iii) Déan cur síos ar **thrí** phrionsabal deartha agus tabhair sampla de chur i bhfeidhm gach prionsabail díobh le linn spás inmheánach a bheith á dhearadh. (18 marc)

agus

1.(b) 'Ní raibh an méanchíos a íoctar in Éirinn riamh níos airde agus ní raibh an méid tithe is féidir a fháil ar cíós ag leibhéal níos ísle riamh.' (www.daft.ie 2019)

- (i) Pléigh na costais chomparáideacha atá ann do lánúin óg ó thaobh teach a cheannach i gcoinne teach a fháil ar cíós. (16 mharc)
- (ii) Ainmnigh agus tabhair sonraí faoi scéim tithíochta **amháin** a chuireann na hÚdaráis Áitiúla ar fáil. (14 mharc)

nó

1.(c) Tá an córas teasa ríthábhachtach do dhearadh iomlán an tí.

- (i) Mínigh na tosca is cóir a chur san áireamh nuair a bhíonn córas teasa á roghnú do theach nua. (16 mharc)
- (ii) Ainmnigh cineál **amháin** córais don teas lárnach i dteach agus déan cur síos air. Déan tagairt i do fhreagra dóibh seo a leanas:
 - foinse bhreosla/fuinnimh
 - prionsabal oibre
 - tionchar ar an timpeallacht. (14 mharc)

Ábhar Roghnach 2 – Teicstílí, Faisean agus Dearadh – 40 marc

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo **2(a)** agus **2(b)** nó **2(c)** a fhreagairt.

2.(a) Stíl is ea an bealach le cé thú féin a chur in iúl gan aon ghá aon ní a rá.

(i) Sceitseáil gnáth-fheisteas lae atá oiriúnach do mhac léinn coláiste agus déan cur síos air. (10 marc)

(ii) Déan measúnú ar an bhfeisteas agus tú ag tagairt do gach ceann díobh seo a leanas:

- oiriúnacht don fheidhm
 - inbhuanaitheacht
 - nósanna faisin reatha.
- (15 mharc)

agus

2.(b) Déantar cóireálacha éagsúla ar fhabraicí chun an tslí a fheidhmíonn siad a athrú.

(i) Sainaithin trí bhailchríoch fheidhmiúla a chuirtear ar fhabraicí. (6 mharc)

(ii) Mínigh conas a chuireann bailchríocha feabhas ar fheidhmiú fabraicí. (9 marc)

nó

2.(c) Cuireann an tionscal éadaí agus teicstílí go leor fostaíochta ar fáil in Éirinn.

(i) Tabhair achoimre ghearr ar struchtúr an tionscail éadaí agus teicstílí. (9 marc)

(ii) Déan cur síos ar an tábhacht a bhaineann le gnólachtaí beaga sa tionscal seo. (6 mharc)

Ábhar Roghnach 3 – Staidéar Sóisialta – 80 marc

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo **3(a) agus 3(b) nó 3(c)** a fhreagairt.

3.(a) Osclaíonn an t-oideachas intinn scoláirí agus ullmhaíonn sé iad le tabhairt faoin saol.

- (i) Mínigh conas a úsáidtear oideachas mar mhodh sóisialaithe do leanaí óga. (15 mharc)
- (ii) Pléigh ról an oideachais maidir le forbairt an duine aonair a chur chun cinn.
Déan tagairt dóibh seo a leanas:
- forbairt fhisiciúil
 - forbairt mhothúcháinach
 - forbairt mhorálta
 - forbairt intleachtach. (20 marc)
- (iii) Tabhair cuntas ar na cineálacha tacaíochta a chuirtear ar fáil i scoileanna dara leibhéal do leanaí a bhfuil riachtanais speisialta oideachais acu. (15 mharc)

agus

3.(b) 'Bhí 126,900 duine dífhostaithe in Éirinn i Meán Fómhair 2019.'

(www.irish-examiner.ie)

- (i) Pléigh na cúiseanna a chruthaíonn dífhostaíocht. (9 marc)
- (ii) Tabhair breac-chuntas ar éifeachtaí na dífhostaíochta ar an tsochaí. (12 mharc)
- (iii) Ainmnigh, agus tabhair sonraí i dtaobh, tionscnamh reachtúil **amháin** a spreagann infheistíocht eachtrach agus a chruthaíonn fostaíocht. (9 marc)

nó

3.(c) Imríonn gníomhaíochtaí caitheamh aimsire agus spóirt ról tábhachtach sa phobal.

- (i) Déan cur síos ar conas a imríonn aois agus inscne an duine tionchar ar na gníomhaíochtaí caitheamh aimsire a roghnaíonn an duine. (12 mharc)
- (ii) Déan measúnú ar **dhá** áis caitheamh aimsire atá ar fáil sa phobal.
Déan tagairt dóibh seo a leanas:
- na háiseanna atá ar fáil
 - luach ar airgead
 - buntáiste don phobal. (18 marc)

Ná tabhair ar ais an ceistpháipéar seo

Fógra cóipchirt

D'fhéadfadh sé go bhfuil téacsanna nó íomhánna sa scrúdpháipéar seo nach é Coimisiún na Scrúduithe Stáit úinéir an chóipchirt ina leith, agus d'fhéadfadh sé gur athchóiríodh iad, chun críche measúnaithe, gan cead na n-údar a fháil roimh ré. Ullmhaíodh an scrúdpháipéar seo de réir *Alt 53(5) den Acht um Chóipcheart agus Cearta Gaolmhara, (2000)*. Ní údaraítear aon úsáid dá éis chun aon chríoch ach amháin chun na críche dá bhfuil sé beartaithe. Ní ghlacann an Coimisiún aon dliteanas as sárú ar bith ar chearta tríd páirtí a eascraíonn as dáileadh nó úsáid neamhúdraithe an scrúdpháipéir seo.

Scrúdú na hArdteistiméireachta – Ardleibhéal

Eacnamaíocht Bhaile – Eolaíoch agus Sóisialta
Roinn B agus Roinn C

2 uair 30 nóiméad